

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

พลวัตของความรู้ท้องถิ่นในฐานะปฏิบัติการของการอ้างสิทธิ
เหนือทรัพยากรบนที่สูง: กรณีศึกษาชุมชนม้งบ้านแม่สาใหม่
อำเภอแม่อิง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน

นายอะภัย วาณิชประดิษฐ์

ปริญญา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร. อานันท์ กาญจนพันธุ์

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ศึกษาการอ้างสิทธิชุมชนของชุมชนม้งบ้านแม่สาใหม่หรือชุมชนม้งแม่สะ (Hmoob Mej Xam) ในฐานะเป็นชุมชนชายขอบ ภายใต้บริบทของสถานการณ์แย่งชิงความชอบธรรมในการอ้างสิทธิเข้าถึงทรัพยากร โดยเฉพาะทรัพยากรในพื้นที่อนุรักษ์ของรัฐที่ได้ปิดกั้นสิทธิเข้าถึงทรัพยากรของคนท้องถิ่น ซึ่งพื้นที่ของกรณีศึกษานี้ไม่เพียงรัฐได้ประกาศเป็นพื้นที่อนุรักษ์ทับซ้อนกันถึงห้าประเภทเท่านั้น ชุมชนยังถูกระบวนกรกักขังอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ด้วยการนิยามของกลุ่มอำนาจรอบง่า ที่ได้ลดทอนความชอบธรรมในการต่อรองสิทธิชุมชน เพื่อความชอบธรรมในการแย่งชิงทรัพยากรบนพื้นที่สูงด้วย ทั้งนี้ผู้ศึกษาต้องการวิเคราะห์ความขัดแย้งเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและทำความเข้าใจยุทธศาสตร์ของชุมชนม้งแม่สะว่ามีปฏิบัติการของการต่อรองอำนาจอย่างไร ภายใต้เงื่อนไขและบริบทใด โดยใช้ฐานคิดต่างๆ ในการอธิบาย คือ พลวัตของความรู้ท้องถิ่น ความขัดแย้งของสิทธิในทรัพยากร และการสร้างความชอบธรรมในการต่อรองอำนาจ ซึ่งผู้ศึกษาได้พบการสร้างและใช้อำนาจของชุมชนท้องถิ่นใน 3 ประการคือ

1) ชุมชนม้งแม่สะได้ผลิตคุณค่าใหม่บนฐานภูมิทัศน์วัฒนธรรม ให้ความรู้ท้องถิ่นของตนเองผ่านการปฏิบัติการของการอ้างสิทธิชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้สถาบันชุมชนท้องถิ่นสามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ใหม่ๆ โดยชุมชนได้พลังมาจากการผสมผสานระหว่างแนวคิดอนุรักษ์เชิงพัฒนาของกลุ่มคนรุ่นหนุ่มสาว กับกลุ่มแนวคิดอนุรักษ์เชิงวัฒนธรรมของกลุ่มผู้อาวุโส ในฐานะที่ทั้งสองกลุ่มเป็นเครือญาติเดียวกันและยังต้องต่อสู้กับการเผชิญปัญหา ร่วมกัน ดังกรณี การใช้อุดมการณ์ความเชื่อถือ-ติ (Thwv-Tim) ร่วมกับกิจกรรมอนุรักษ์ป่า เช่น แนวกันไฟ ปลูกป่า และบังคับใช้กฎข้อบังคับหมู่บ้าน เพื่อจัดการป่าดงแข็ง และการผลิตองค์ความรู้

ใหม่ว่าด้วยการประกอบพิธีกรรม เฝย เหยง (Fev Yeem) เพื่อกันไฟฟ้า และการทำวนเกษตร ทางเลือก

2) ชุมชนมิ่งแม่สะได้ผลิตองค์ความรู้ว่าด้วยการจัดการเชิงซ้อน ที่วางอยู่บนพื้นฐานของระบบสิทธิเชิงซ้อนทั้งในระดับของสิทธิต่างๆ และประเภทของระบบกรรมสิทธิ์ต่างๆ โดยมีสถาบันชุมชนท้องถิ่นเป็นทั้งองค์กรและสถาบันในการบังคับใช้ ที่ให้ความสำคัญกับผู้ได้เสียทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อเป็นทางเลือกในการจัดการทรัพยากรที่เป็นธรรมและยั่งยืน ดังกรณีการจัดการป่าดงซ่ง ที่ถือเป็นกรรมสิทธิ์ร่วมของชุมชนมิ่งแม่สะ แม้ในทางกฎหมายป่าดงซ่งจะยังคงเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่มีรัฐเป็นเจ้าของทั้งหมดก็ตาม แต่ชุมชนก็เปิดให้ผู้ได้เสียอื่นๆ มีส่วนร่วมในการจัดการ นอกจากนี้ชุมชนยังได้ปรับเปลี่ยนระบบสิทธิในทรัพยากรอย่างเป็นพลวัต ดังกรณีระบบชลประทานราษฎร์ที่หากผู้ใช้น้ำทั้งในฐานะเจ้าเดี่ยว กลุ่มผู้ใช้น้ำ และกลุ่มผู้ใช้น้ำต่างสามารถปรับสิทธิของตนเองได้ หากมีเงื่อนไขการใช้ในบริเวณเดียวกันก็สามารถจัดการร่วมกัน

3) ชุมชนมิ่งแม่สะได้มีการร่วมเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างหลากหลาย เพื่อสร้างและเปิดพื้นที่ทางสังคมให้กับการนิยามความหมายใหม่ และยืนยันการมีอยู่ของตัวตนของชุมชนท้องถิ่นและกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง หลังจากทีชุมชนได้อำนาจเชิงสัญลักษณ์จากการต่อรองสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากร โดยได้มีการสร้างภาพลักษณ์ในหลายระดับ กล่าวคือ ชุมชนมิ่งแม่สะได้ใช้ผลประโยชน์จากการมีอัตลักษณ์ของกลุ่มคนที่หลากหลาย ในลักษณะที่คาบเกี่ยวกันและถักถักกันเอง ซึ่งจำแนกเป็นกลุ่มม้งในเมืองกับกลุ่มม้งบนพื้นที่สูง ได้ร่วมกันเป็นพลังขับเคลื่อนให้ชุมชนมีภาพลักษณ์เป็นชุมชนอนุรักษ์ ชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ และชุมชนปลอดยาเสพติด ซึ่งมีฐานะเป็นอำนาจเชิงสัญลักษณ์ที่ให้ชุมชนสามารถแปลงเป็นทุนเพื่อร่วมเคลื่อนไหวทางสังคม ผ่านการแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในระดับต่างๆ และร่วมชุมนุมเรียกร้องให้รัฐดำเนินตามข้อเสนอในระดับนโยบาย

ข้อค้นพบต่างๆ ข้างต้นได้ยืนยันอย่างชัดเจนว่าชุมชนมิได้จำนนต่ออำนาจครอบงำและกระบวนการกักขัง ตรงกันข้ามชุมชนท้องถิ่นกลับปฏิบัติการณ์ในชีวิตประจำวัน และเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างหลากหลายรูปแบบในหลายระดับ โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมสร้างความชอบธรรมในการต่อรองอำนาจ ซึ่งมีลักษณะเป็นการแปลงทุนเชิงสัญลักษณ์เป็นทุนให้กับการต่อสู้ทางการเมืองเรื่องอัตลักษณ์ ยุทธวิธีของการอ้างสิทธิในแง่นี้ จึงเป็นการสร้างและเปิดพื้นที่ทางสังคมให้ชุมชนมิ่งแม่สะมีตำแหน่งแห่งที่ในการต่อรองกับอำนาจครอบงำได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ใหม่ๆ ได้

Thesis Title Dynamics of Local Knowledge as a Practice of Claiming Resource Rights on the Highlands: A Case Study of Hmong Mae Sa Mai Community in Mae Rim District, Chiang Mai Province

Author Mr. Apai Wanishpradist

Degree Master of Arts (Social Development)

Thesis Advisor Lecturer Dr. Anan Ganjanapan

ABSTRACT

This thesis studies the claim of community rights of Hmong in Mae Sa Mai community or Hmoob Mej Xam, who are marginalized. In regards to the legitimacy contested situation in claiming the rights to access natural resources. Especially, in the state's conservative space which enclosure the local people rights in accessing natural resources. Therefore, in this case study, there are five state conservative that promulgate in one area, however, the ethnic identity are containmentized, meaning the dominant power reduces the legitimacy of community rights negotiation in seizing natural resources in the highland area. So, I would like to analyze the conflict of natural resource management and understand the strategy of Hmoob Mej Xam community, how they practice their power of negotiation, and what are the context and condition relations? By using the conceptual framework to explain the dynamic of local knowledge, conflict of property rights and legitimacy construction of power negotiation. The three construction of power that are utilized by the local community are as follow:

1) Hmoob Mej Xam have reproduce their local knowledge and value base on their cultural landscape by practicing their community rights, which supplements the potential of local community institution, and can be adapted in a new situation. The community has authority from hybridition between the conservative development concept from the junior group, and the cultural conservation of the senior group. In this way, both groups have the same kinship and want to find a solution for the same problem. For example, the super natural of Thwv-Tim of the senior group

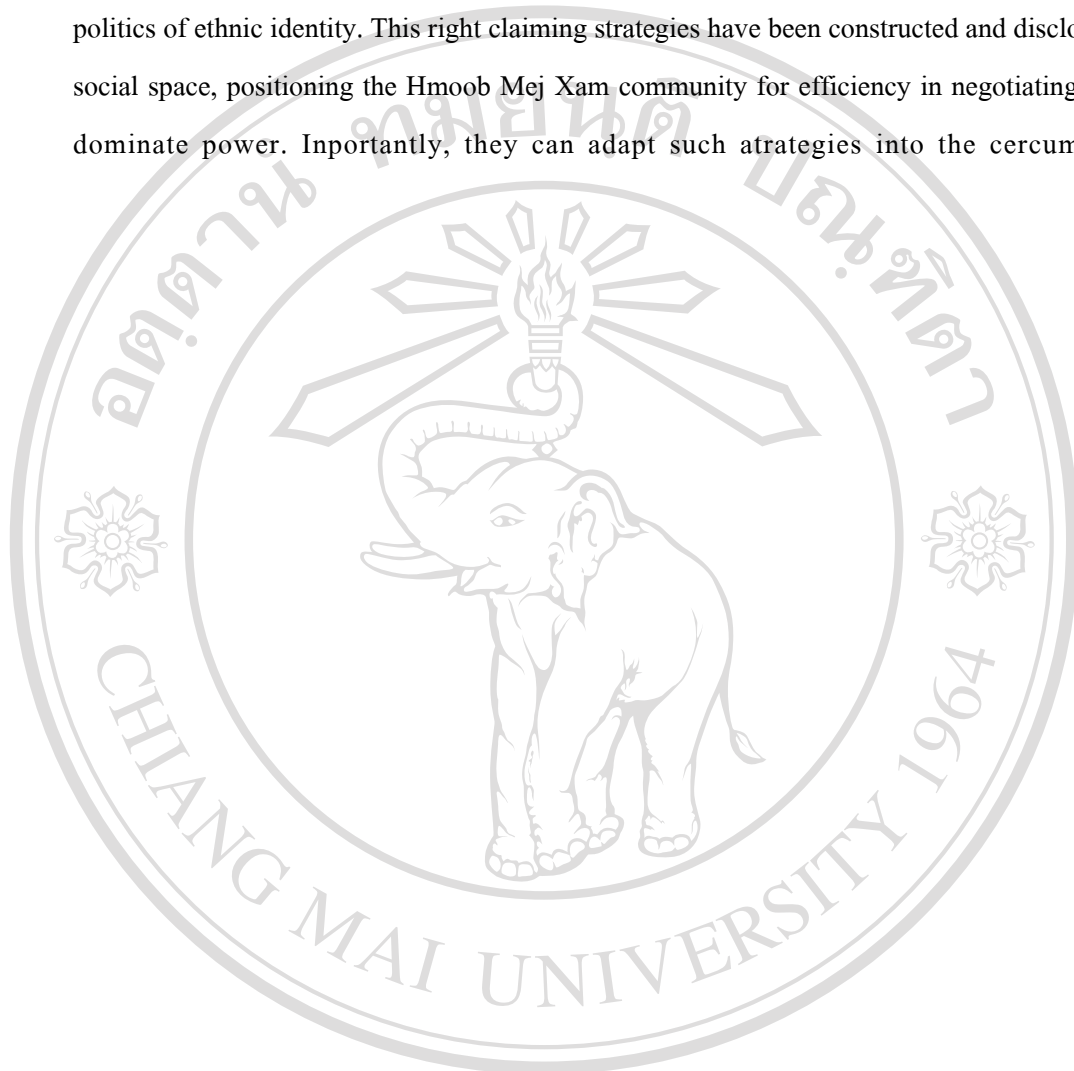
in collaboration with the concept of conservative development of the junior group can be compromised to prevent forest fire, to plant more trees, and also enforce village rule, this is also known as Ntoo Xeeb Forest Management. Furthermore, the Fev Yeem ritual has been reproduced to prevent the spread of fire in the wild, and is used for other alternative methods in doing cultivation in the forest.

2) Hmoob Mej Xam community has reproduce local knowledge creating a dynamic management, based on the complexity of rights at different levels of property rights. The local community has been organized and instituted for interested participates to assist in enforcing management rule and for alternative management for equity, and sustainability. Such as Ntoo Xeeb Community Forest is common property right of Hmoob Mej Xam community. Although by the state laws, Ntoo Xeeb community forest has always been a part of the national park, which the state has claimed an ownership of the national park. The local community accepts participation from all sectors to assist in the co-management process. However, the local community has been dynamic in its adaptation of the different level of property rights such as the local people water management system, the water usage as only one unit, group units or eye-water usage of a group units, which can be adapted to their water property rights. If they have the same water usage conditions in one area, this can be illustrated as co-management.

3) Hmoob Mej Xam has joined several social movements, to construct and disclose the social spaces in redefining, and attesting their local community identity, and the Hmong ethnicity. As a result, the local community has achieved symbolic power from the property rights negotiation, by constructing their ethnicity image on several levels. Therefore, Hmoob Mej Xam were able to use the benefit of group identities, as to interlock and incongruous themselves, dividing them into the Hmong urban area group and the Hmong highland group. However, both the urban and highland Hmong are able to join in the movement of conservative community image, eco-tourism community, and free narcotics community. Hence, such practices create symbolic power for the local community and shift their political empowerment into a new social movement, by using several levels of explanations in their cultural identities, and revoking the claim in order to push for the policy level.

So, the above findings have clearly asserted that the local community do not surrender to the dominant power and containmentization. On the contrary, local community have everyday

practices, and several levels of social movement, by using their cultural capital to construct legitimacy in power negotiation. Thus, the power of symbolic capital has shifted to benefit the politics of ethnic identity. This right claiming strategies have been constructed and disclosed in its social space, positioning the Hmoob Mej Xam community for efficiency in negotiating with the dominate power. Inportantly, they can adapt such atrategies into the cercumstances.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved